

ՄԻՒՆԱՏԻՅԻ ԷՐՃԻՅԱՍ

ՐԻՍԱԼԷՅԻ ՏԷՎՐԻՅԻ

ԻԼՄԻՅԻ, ՍԱՆԱԹԻՅԻ, ԱՏԱՊԻՅԻ ՎԷ ՍԱՅԻՐԻ

19 ՅՈՒՆԻՍ

1859

ՐԻՍԱԼԷ 4

ԻԼՄԻ ՀԱՅԱՄԱՆԹ

ԵՐԼԱՆ

II ԱՄՓԸ ահալը հայվանաթ իլէ մէշղուլ օլուպ, խուսուսու մէշղուլու, պիր նիզամ ու րապուլթա թաճթընա վաղ իլէյէն ալմէր, քիւլլի հայվանաթը էվ վէլա տէօրթ գըսմա թագսիմ իլէտիւ տէն սօնրա, գըսմը էվլէլի տախի տէօրթ սընրֆա թագսիմ իլէմիշլէր տիր. եանի պիրինճիսի, ինսան վէ ինսան կիպի մէմէ սի օլանլար. իքինճիսի, գուշ ճինսլէրի. տէօրտիւնճիւնսիւ, պալըզ ճինսլէրի. վէ իւշինճիւսիւ, սաղլըան սիւրինէն եանի, եա հիչ այաղը օլմայան, վէ եախօտ բէք գըսսա այագլարը օլան ճինսլէր տիր. մէսէլա քէրթէնքէլէ, գուրպաղա, գապլումպաղա, վէ պահսընը իտէճէյիմիլ երլանլար կիպի:

Երլան տէնիլէն, վէ հէր քէսին մալումիւ օլան հայվան, հէման տիւնեանըն հէր թարաֆընտա, թա էսկի զէմանլէր տէն պէրու, հէր քէսին կէրէք գօրգու սունա, վէ կէրէք նէֆրէթինէ պատի օլտուգտան պաշգա, պիր թագըմ քէագլիպ ատէմլէրին իսէ, նիլէ շաշգընլարը պտա թըպ իղֆալ իտէրէք, իճրայի սանաթ

վէ քէսպի թիճարէթ իլէմէլէրինէ, պիր ալաթ վէ պիր վէսիլէյի միւֆիտէ օլա կէլմիշ տիր վէ օլմագտէ տիր: Տիւնեատէ հէման իւշ եիւզ տիւրլիյէ եագըն երլանլար պուլունուպ, պաշլըճա ճինսլէրի իսէ, գարատա եաշայան վէ սուտա եաշալան, զէհիրլի վէ զէհիրսիլ, պույնուզլու վէ կէօզլիւքլիւ, վէ տահա սայիրլէրի տիր: Երլանլարն էն ագիմի վէ էն տէհէթլու ճինսի, Ամերիգա թարաֆընտա զուհուրէ կէլիպ, հաթթա օն պէշարըն պօյունտա օլանը կէօրիւլէրէք, թէքմիլ քէշիլէր, կէյիլէր, վէ ճէյըանլար եուլթուուզլարը կէօրիւլմիւշ տիր:

Ելէսսէվիյէ, երլանլարն հէր ճինսինտէ տախի զէհիր վար տըր կիպի գըլաս օլունմագաէ իսէ տէ, պու գըլաս պիւլթիւն պիւլթիւն եանլը օլուպ, բէք ազ ճինսլէրինտէ զէհիր պուլունտուզու թաստիգ օլունմուշ տուր: Վէ պու զէհիր խուսուսունտա տախի, կիւնակիւն իթիգատլէր կէզիպ, պագըլէրինէ նէզարէն, կիւյա գույրուղունուն ուճունտա, վէ պաղըսընա կէօրէ, տիլինսին ուճունտա պուլունուր իմիշ. ֆէզաթ պու շիւքհէլէր տախի պի թէմէլ օլուպ, երլանլարն զէհիր

րի կէօղէրինն ալ թընտան տիշլերինն էթիլէ իՆՏագըէթի պուլունտուղուն տան , պիր ատէմի անձագ ըսըրտըղը սու-
րէթտէ զէհրլէյէպիլէճէկի , քէյֆիլէ-
թի սահիհէտէն տիր :

Երլանլար ալէսսէվիյէ մաղըմ , թէմ պէլ վէ զարարսը Հայվանլար օլուպ ,
հաթթա ֆրանսանն պաղը մահալլէրին-
տէ պաղը ճինսլէրինն էթինի եէտիլէ-
րի , վէ թէճրիւպէ իչին պիղիմ տախի եէ-
տիկիմիզտէ , պայաղըձա պիտիկիմիզ գու-
րու չիօզ պաղըլը լէզզէթինէ եագըն ,
վէ գուրպաղա էթի կիպի պիր պէյազ է-
թի օլտուղու անլաշըմը տիր :

Երլանլարն եավրուսու տախի պիր
թագըմ Հայվանլարնքի կիպի եումուր-
թատան հուսուլէ կէլմէքտէ իսէ տէ ,
քէնտի եումուրթասը իւզէրինտէ գօլօշ-
գայա օթուրուր երլան , անձագ պիր
ճինս օլարագ , հինտիսթան թարաֆլա-
րնտա պուլունմագտէ տիր . հալպու քի ,
ալէսսէվիյէ երլանլարն պիր թագըմընն
եումուրթասը , եավրու չըգարապիլմէք
տէրէճէսինէ կէլտիքտէն սօնրա գարնը-
տան չըգըպ , վէ պիր թագըմըննքի իսէ ,
ատէթա եումուրթա գուտրէթինտէ օ-
լուպ , քէնտիյէ լաղըմ կէլէճէք գատար
տիշարտա պէքլէյիպ , վէ հայվանն էսեր
ու հարարէթիյէ , ըուհ ալըպ , եավրու
զուհուրէ կէթիլէպիլմէկէ , միւհթաճ
պուլունմագտէ տիր :

Օաթէն Հայվանլարտէ տէօրթ ճինս
գան , Էանի սըձագ գան , սօուգ գան ,
գըրմըղը գան վէ պէյազ գան պուլուն-
տուղունա նէզարէն , ճահիլճէ պիր թա-
ղըմ պէյազ գանը Հայվանլարա , գանսըղ
տըր պունլար ճանը սայըլմաղ տէյու սախ-
թէ մանա վէրիլմէքտէ իսէ տէ , իլմի հայ-
վանաթա վագըֆ օլանլէրին էօյլէ պաթի-
յէթլէրէ կիւլէճէքլէրի աշիքեար տըր .
վէ հաթթա երլանն գանը պէյազ օլմա-
յուպ , ֆէգաթ սօուգ օլտուղունտան ,
վէ քէնտուսի տախի սօուգ մահալլէրտէն
չօղուգ հօլանմատըղընտան , տահա զի-
յատէ սըձագ իգլիմլէրտէ եաշայըպ իս-
քեան իտէր :

Չօղլարն ինտինտէ երլանա պիր
չէշմի հագարէթ իլէ պագըլարագ , հաթ-

թա հագըրնտա , “ սօուգ հայվան տըր
շու հայվան ” տէնիլէ կէլմէսի , զաթէն
գանընն սօուգըլունտան նէշէթ իյլէ-
միշ օլմասը իհթիմալէն տիր :

Երլանլար իչին , քէք չօգ ատէմլէրճէ
չիմտիյէ գատար , թօրրագ եէր վէ թօր-
րագ իլէ եաշար , վէ հաթթա , թօր-
րագ տա պիթէր իսէ աճ՝ գալըր գօրգու-
սույլա , իտարէ իլէ կէչինիլ իմիշ տէյի
իթիգատ օլունտուղու , հէր քէսէ մա-
լիւմ քէյֆիյէթլէրտէն պիրիսի տիր . վէ
ինսանլարն ճէհալէթի եիւզիւնտէն տա
հա պու թարգ պիլնլէրճէ գօլայ շէյլէրէ
սախթէ մանալէր վէրիլէրէք , զուլմէթի
պաթիլիյէթտէ պաղը գալընաձաղը հատ-
տէն էֆգուն աճընաձագ պիր հալտիր :

Իմտի երլանլարն ապա գում վէ
թօրրագ եէմէյիպ , իլլա ճանը Հայվան-
լար իլէ կէչինմէսի , վէ հաթթա , էօյլէ
չիյնէյիպ վէ բարչա բարչա եէմէք տախի
ատէթի վէ զէվզի օլմայըպ , իլլա աղը-
նըն վէ վիճուտինն եաբըլըլընը իգթի-
զասընտան , քէնտի ճիսմինտէն իրի հայ-
վանլար տիրի տիրի վէ թէքմիլ թէքմիլ
եութմասը կիւնէշ կիպի աշիքեար տըր .
վէ էհլի մէրագ օլան ատէմ թէճրիւպէ
իչին պիր երլանն գարնըր աշտըգտա ,
եա պիր գուրպաղա , եա պիր տիվար քէր-
թէնքէլէսի , վէ եախօտ պիր գուրտ վէ
պէօճէք պուլաձաղը , քէք տէ կիւճ պիր
մատտէ տէ իլ տիր :

Ֆէգաթ , տիւնեատէ հէր եալան ,
պիր սահիհլէք սայէսինտէ իճատ օլու-
նուպ , շէօհրէթ քէսպ իտէպիտիկինտէն ,
երլանլար իչին տախի թօրրագ եէր տէյի
ինսանլարն սէպէպի , գանըմըգձա ,
պիր թագըմ Հայվանլար միսիլիւ երլան-
լարն տախի , պլարձա , վէ երլարձա ,
եուվալարնտա գաբանըպ գալմալէրի օլ-
մալը տըր :

Չիւնքի , աղաճլարն եաղըն չիւնք-
լէր աշըպ մէյվէլէր վէրիպ , վէ տալար
պուլտագլար սալտըգտան , վէ գըշ եագըլաշ
տըգտա սարարըպ , սօլուպ , վէ պայաղը-
ձա էօլմիւշ գուրումուշ կիպի պիր հալէ
կիրէրէք , գըշ պաշէ գատար օլ հալտէ
գալտըգտան սօնրա , իլք պէհար կէլտիկի
սուրէթտէ եէնիտէն , ույզուտան ույա-

նրա, ճան ալըր կիպի պիր աճայիպ հիբ-
մէթ իպրազ իյէտիկի միսիլիւ, նիւէ նի-
չէ հայվանար վէ քէգալիք երանար տա-
խի այնի հալտէ պուլունարադ հաֆթա-
լարճա վէ տախի այլարճա, հիւ պիր
շէյ եհմէքսիդին, վէ հիւ պիր շէյ իւմէք-
սիդին, անճադ միտէլէրինտէ պուլունան
նաֆադա իլէ, ույուշուպ, վէ եախօտ ու-
յույուպ գալմասը, ալիւլէր գալլինճէ,
զէրրէճէ շիւբհէ գապուլ իթմէզ պիր
հազըգաթ տըր : վէ հաթթա օլ ճինս
հայվանարա, ույուշուր, հայվան տախի
տէնիւլիւ :

Իշթէ, պու ույուշուպ գալմադ քէյ-
ֆիլէթ ինտէն ալընարադ, էլպէթթէ պիր
հայվան, աճ սուսուլ, պէշ ալթը այ եա-
շայամազ ... տիմէք քի տիր տիվար, գալա,
վէ եախօտ թօփրադ եուվա իչինտէ, թօբ-
րադ եէյերէք կէչինիլէր ... տէյու գը-
յաս օլունմուշ օլմասը ազլէ եազընտըր :

Իշլանլար հիւ օլմազ իսէ, գէնէտէ
պիր տէֆա կէօմլէք տէյիւթիրիլէր, վէ
օլ կէօմլէյին իսէ, կէրէք Խթմանպօլ
գարըլարընտան, վէ կէրէք Անաթօլու գա-
րըլարընտան, կիճէ ույումայան պիր չօ-
ճուղուն պէշիլինին պաշընա, եաթթըգալ-
թընա վազ օլունտուղունտա, կիւյա չօճու-
ղուն գաշմըշ օլան ույգուսու կէրու տէօ-
նէր իմիշ տէյու իթիգատ իթտիքլէրին
կէօրմիւլիւմ տիր :

Ե պէլքիտէ, պու զիւիւմ, եանի
երլան կէօմլէյինին ույգու կէթիրմէսի,
զաթէն երլանըն չօղ ույուտուղունտան, իս
թիլարաճ օլունմուշ պիր սախթէ զըյաս
օլմալը տըր, լաթին հէր նէ իսէ, շիւմի սէ-
նէլէրին իգթիզաարընտան մը օլա, միլէթ-
ճէ օլան դայրէթլէրիմիզ սէմէր, սինտէն
մի օլա, պիր թագըմ անալար երլան չա-
յան կէօմլէյինէ տախի դանաաթ իթ-
մէյուպ, իլլա պիլարի չօճուղարըր գէհիւ-
լէյիպ ույուլթմադ իլին, գօճալարընտան
կէրէք կիզլի, վէ կէրէք ալիքեար, ու-
ֆաճըր աֆիյօն հասլէրի գուլանտըգլարը
ինքեար օլունմայուպ, վէ հաթթա գէմ-
մէ շայան օլտուգտան պաշգա, պէլքիտէ,
թըսպճա պագըլտա, ճէգաշէ տախի լա-
յըգ, պիր գապահաթ սըրասընտա նա-
զար օլունաճադ տըր :

Իշլանլար պաշըճա իքի ճինս ա-
տէմլէրին թիճարէթլէրինէ պիր էսասը
ազիւմ օլմուշ տուր . պիրինճիսի արապիս-
թան արապլարընա քի, մէրգուլէր,
Մըսըր թարաֆլարընտա պուլունան, վէ
սաղըր երլան թապիր օլունան երլանը, գօ-
յուլարընտա թաշըյարադ, պօյունլարը-
նա, պէլլէրինէ, վէ գօլլարընա սարարադ,
կիւյա օգուրլար վէ շէրպէթլէնիլէրմիւշ-
տէ, օլ սէպէպտէն երլան քէնտուլէրինէ
պիր շէյ եաբմազ, ինճիլթ Է Զ իմիշ վէ ...
տէյերէք, վէ ճահիլլէր ինտինտէ պայա-
ղըճա ազիլլէք վէ էվլիյալըգ թասալա-
րադ, ալտաթըպ վէ գօրգուսուպ փարա
ալտըզլարը տըր . վէ պու ճահիլլէրին շա-
շըպ գալտըզլարընն սէպէպի իսէ, ան-
ճադ, օլ ճինս երլանլարըն պօյունուն
քէօքիւ սըգըլարընտա, օտուն կիպի ու-
յուշուպ գալմադ զաթէն թապիաթլէ-
րինտէն օլմասը տըր . աճընաճաճ ճահիլ-
լէք . վէ իքինճիսի, պիր թագըմ, թէն-
պէլլէք, քէազիպլէք վէ զոտտարըգ բիւ-
լէրի ճաղը գարըլարըն, վէ մաթուֆ իիւ-
թիարըլարըն, հէմ պիւլիւճիւլիւք, վէ հէմ
տէ պագըճըլըգ եաբտըգտան պաշգա,
գալիտ օլարադ, եանի եալանճը սանաթ-
լարընա տահա գիյատէ պիր շէրէֆ քէսպ
իթտիրմէք իւզըն, հ' քիմիլիյէ տախի չը-
գըշպ, էլլէրինէ կէչիրմիշ օլտուգլարը
երլան պույնուզլարընա, բանգէհիւ իսմի
վէրէրէք, գէհիլէ գարըն գատըրը մուլթ-
լադ պիր իլաճ տըր տէյու գուլանտըգ-
տան զաթի նազար, տահա նիչէ իլլէթ-
լէրէ տախի գուլանտըգլարը հալեա պու
կիւն վէ պու սաաթ էքսիքսիլ տիր . հալ-
պու քի, կէրչի երլանլարըն իչինտէ պիր
ճինս պույնուզլու երլան տախի վարտըր,
լաթին էօյլէ պիր շիֆա սահիպի օլտուղու
եաբմա տըր, վէ ույտուրմա տըր :

Եթօզլիւքիւ երլան տէտիքլէրի պաշ-
գա պիր շէյ օլմայուպ, իլլա, երլանլարըն
պիր ճինսինին վիճուտինին իգթիզաարը-
տան, կէօզիւ իւզէրինէ թօբլանան տէ-
րինին, սիւաճ պիր չիզկի բէյտա իտէրէք
կէօզլիւք կիպի կէօրինմէսինտէն, թէշ-
պիհ օլունմա պիր իսմ տիր :

Ե պիր ճինս երլան տախի վար-
տըր քի, թուլթուլտուղու սուրէթտէ,

եա հրսրնտան վէ եատա թապիւթը
իգթիզսրնտան, քէնտույի հատտէն զի-
յատէ կէրկիւն չէքտիկինտէն, ճամ կի-
պի գըրըլը վէրտիկի իջին, իսմինէ տախի,
ճամ երլանը, թէսմիւն օլունմուշտուր :

Երլանլարըն հիջ պիր ճինսինին ա-
յաղը օլմայուպ, ճիւմլէսիտէ սիւրիւնէ-
րէք վէ սաղըլարագ եէօրիւրէր :

() ֆ օ ֆ , էկէր միլէթիմիզ, եր-
լանտան, իբրաճ վէ հագէր իյլէտիկինին
եիւզտէ պիր փայը գատար, ճահլիւկի
թահգիր ու րէտտ պիրլէ, իլմ ու օգու-
մագ թարիզլէրինէ րիայէթ ու հիւրմէթ
իթմիլ օլսա իտի, եալմըզ երլան հագ-
գընտա պու գատար եալանլարա, վէ
պաթլիյէթլէրէ գաբըլմատըգտան պաշ-
գա, տա՛հա պունա տայիր պինլէրճէ եա-
լանլարըն քէնէսինտէն իսկա օլսաճաղի
պի իլթիպաճ իտի :

ՀՕԼԵՆՏԷՅԻ ՇԼՏԻՑ

ԻՆՍԱՆ ԵԻՅԻՃԻ ՎԱՏԸԼԵՐ՝

(Լ . 3 ԲԻՍԱԼԷՔԷՆ ՊԱԳԸՅԷ)

Ս է պատէհու իշիմիդտէն պիրիսի,
եէրէ պիր շիշէ թաթլը սու գօյտուգտա,
վահշիլէր մէղպուր շիշէյի ալըպ, աճէպա
նէ տիր տէյի հէմ գօրգարագ վէ հէմտէ
անլամաղէ մէրագ իտէրէք, էլտէն էլէ
կէզտիրիպ պագտըլար, շաշտըլար վէ գօգ-
լատըլար իսէ տէ, թօհաֆը օտուր քի,
հիջ պիրիսի աղղընա կէօթիւրիւպ իչմէք
նիյէթինտէ պուլունմատը . նիհայէթ շի-
շէյի գարըլըգ պիր մըզըագ վէրմիլ օլան,

¹ Օն տէօրտինճիւ րէսիմտէքի, էրբէքլէր, պիր գա-
րը վէ պիր ճօճուգ, վասֆ օլունան եապանիլէր օ-
լուպ, պիրիսինին իսէ էլէրիյէ կէմիլէրի կէօս-
թէրմէսի, այէրգատէ, կիտինիզ, տէֆ օլունուգ
պուրատան տէյերէք միւլէլիֆէ գօրգու վէրմէսի
տիր քի, էվլէքի տէֆատէ զէրի կէշիւտիր, վէ
րէսմէրտէ, կէրէք եիւղէրինտէ վէ կէրէք մի-
ճուտլէրինտէ, կէօրիւլէն պէյաղըգլար, հէրնէ
գատար քէնտուլէրի սիյաճ իսէտէ, պիրլմ նիչէ
տուտուլարըն գաշարընա բիս բիս րասթըգ չէք
տիքլէրի կիպի, գըրմըզ վէ պէյաղ պոյալարտէն

եանի շիշէնին սահիպի, էվլէլա շիշէյի
գօլթուղունուն ալթընտա սագլայըպ, վէ
սօնրա կէօթիւրիւպ, պիր էմնիյէթլի եէ-
րէ վազ իյլէտի :

Ս աշիլէրին պու սույու թանըմա-
մալէրինտէն, վէ պուլունտուգլարը ատա-
նըն (Բէրօն նիմ ճէզիրէսի) գուլմուգ
օլտուղունտան, օրալարտա թաթլը սու
պուլունմատըղը, վէ թապիւթիլէ մէր-
գուլմէրին տախի, թաթլը սու նէ իտու-
կին պիլմէյէճէկի աշիլէար սուրէթտէ
անլաշըլար իսէ տէ, քէյֆիլէթի տահա
ղիյատէ անլայըպ թէֆթիլ իյլէմէք նի-
յէթիլէ, շիշէյի վէրէն թայիֆիլէրի-
միզտէն, պէն տախի այնի շիշէտէն պիր
թանէ ալըպ, վէ սէքիլ օն այագ գատար
եապանիլէրին եանընա եաղլաշըպ, պաշ-
լատըմ հէմ քէնտիմ իչմէկէ, վէ հէմտէ
անլէրէ տախի, պէնիմ կիպի իչմէլէրին
թէքլիֆ իթմէկէ : Ֆէգաթ մէրգուլման
պէնիմ թէքլիֆիմի ապա գապուլ իթմէ-
յուպ, իլա, նիչին պու ատէմ պիղէ պու
սույու իպրամու թէքլիֆ իտէյօր, էլ-
պէթթէ պունուն թահթընտա պիր ֆէ-
նաղըգ օլմալը տըր կիպի, պիրիպիրլէրինէ
սօրուշտուրմաղէ պաշլատըգլարընտա, ա-
ճայիս չիքմէթ, սիւնեատէ, պէյլէ տէ
հայվանտան ահմագ ատէմլէր օլմուլմուլ-
մուշ տէյու, պիղ արթըգ հէմ աճըլըպ,
վէ հէմտէ գահգահայիլէ կիւլիւշտիւր-
տէն սօնրա, եապանիլէրէ արգամ սըրա
կէլմէլէրինի էմ իյլէտիմ :

Տէնիզ գըրսընա կէլտիկիմիզտէ,
վարըպ ալուլաշարըմ իլէ տէնիզ սույու ա-
լըպ, վէ իշարէթ իլէ, աճէպա պու սու
իլիլը մի տէյու սօրտուղունտա, կիւյա

քէնտուլէրճէ եաբըլմըշ սիւլէր տիր, վէ գա-
րընլարընտա ասըլը օլան ուֆաճըգ թօրպա կիպի
շէյլէր իսէ, լաֆղի կէշմիլ օլան պոյա թուլում-
լարը օլմասը ինթիմալտէն տիր :

Վէ օն պէշինճի րէսիմ իսէ, խասսէթէն, շու
եիւղէրինին պիլիմի, ալըգ սուրէթտէ կէօրիւլէ-
պիրին իչին եաղըլմըշ տըր : Ֆէգաթ շու տախի
մալիմ օլմալարը քի, պու ատէմլէրին վասֆընը
էյլէ կէլմիլ կէշմիլ մէսլէր կիպի տիյնէմէյիպ, իլ-
լա, պու եօլճուլուգ անճագ գըրգ սէնէլըք քէյ-
ֆիլէթ օլուպ, հայէա պու ճինս եապանիլէր
տիւնեատէ, եաշարպ կէշինմէքտէ տիրլէր քի,
տահա ճօգ ճինսլէրինին, գըսմէթ օլտուգտա
պահսլէրինի կէօրիւպ օգույաճաղըգ :

շաշգընձա պիր սիւալ իտէյօրում, օտա սօրուլաձապ պիր շէյ մի տիր, էլպէթթէ իշիւր կիպի, պիրիպիրլէրինին էիւզլէրինէ պազարագ, թէաճիւպտէ գալտրգաւրնտան, մէրգումանն տէնիզ սույու իլէ եաշատրգալարը, պիւթիւն պիւթիւն մէյտանէ չըգըպ անլաշլար: Հալպու քի, պու խուսուս, եանի ինսան էվլատր աճէպա տէնիզ սույու իլէ եաշար մի տէյի վազթիլլէ Բուս գըալը պէօյիւք Բէթրօ տէնմէքլէ մէշհուր նամ զաթըն, անլամաղէ չալըշտըղը կիւճ մէսէլէ, իշթէ պու Բէրօս նամ ճէգրէսինտէ կէօրիւլիւպ հալլ օլտու: Վէ պէն պու խուսուստա հէր վէճէ իլէ մէզպուր եապանիլէրին, եալընը տէնիզ սույու իլէ եաշատրգալարըն թաստիգէ ճէսարէթ իտէրիմ: Չիւնքի զաթէն, մէրգումանն պուլունտուգալարը մահալլին իգթիգասընձա, թաթը սու պուլունամատրգտան, վէ քէնտուլէրտէ իսէ, էօյլէ դույուլար վէ սարնըճլար եաբարագ, եաղմուր սույու թօբլայաձագ գատար ասլա ազլ պուլունամատրգտան պաշգա, եաղան եաղմուրլարըն, գումալըն ալթընա սիւզիւլիւպ կիթմէլէրի, վէ քէնտուլէրին իսէ, թաթը սույու կէօրտիւքլէրինտէ, հայրէթտէ գալմալարը, հազըգաթը հալէ շէհատէթ իտէսիլէճէլէրի պի իշթիպաճ տըր:

Դգալմ օլուպ կիճէ պաստրգտա, եապանիլէրին հէփսի պիր արայէ կէլէրէք, պիր եիւքսէք գումուգ իւզլէրինէ չըգըպ, էինէ սապահլայըն կէլիպ պիգի պուլաձապլարըն իշարէթ իլէ անլաթտրգտան սօնրա, պրագըպ կիտի վիրտիլէր:

Ֆէրտասը կիւն տահա անլէր կէլմէքսիզլին, պէն, թայիֆէլէրիմտէն էն ճէսուրու պուլունան Մարշէյի ալարագ, իլէրու թօղրու աշըլտըղմտա, սէքիզ գատար եապանիլէր եանտան պիգի գումալապ, ճանրմըգա գըլմագ իւզլէ թէհտիտանէ պաղըրշմալէրի վէ էլլէրինտէ քի սօբալէրի սալամաղէ պաշատրգալարընտա, հէրնէ գատար Մարշէ հէման չէքիպ թապանաշայը պիր իքիսին եաթըրմագ իսթէտիկինտէ, պիր վէճէ իլէ ըագի օլմատըմ իսէտէ, գօրգուպ կէրի տէօնմէք տախի, իշիմ էլլէրմէտիկինտէն, հիւ գօրգու վէ

ֆիւթուր էսէրի կէօսթէրմէյէրէք, իլէրու թօղրու գըլտըրա եօլումուգա տէվամ իլլէտիք:

Ֆէգաթ պու արատէ, պիգիմ թէհլէքտէ պուլունտուգումուգու կէմիլէրտէն կէօրէրէք, իմտատէ պիր սանտալ կէլմէք իւզլէ պուլունտուգտան, վէ իւսթիւմիւզ պաշըմըգ քիւր սիւաճ օլտուգտան պաշգա, պիգ տախի գուրու աղըգ օթլարը պաշալթարագ, եապանիլէրի գօրգումամագ սէվտասընտա կէզտիք իսէտէ, մէրգումլէր կէրէի հայրէթտէ գալմագ հիլէթլէրինտէ պուլունտուլար, լաքին, ասլա գօրգու էսէրի կէօսթէրմէյիպ, իլլա, կիթտիքճէ նիլէթլէրին իճրա իթմէք իւզլէ, եանրմըգա եազըն եազըն կէլմէկէ պաշատրգալարնտա, արթըգ պիգ Մարշէ իլէ պիր թօհաթ թարիգ թուլմաղէ գալար վէրտիք: Ինանի պիր արալըգ, եապանիլէրին, պիգէ սէօյլէտիկի կիպի, պէն պիր հըրս ալամէթլէրի կէօսթէրէրէք, վէ Մարշէյի կէմիլէրէ կիթմէսին էմը իտէրէք, եապանիլէրին տիլլինճէ, պիր գաջ տէֆա, այէրգատէ, այէրգատէ, տէյի, ղազապանէ պաղըրտըգտան սօնրա, Մարշէնին իսէ կիւյա ինատ իտիւպ, կիթմէմէսինէ մէսինի, թապանաշայը մէրգումլէ թօղրու չէքտիկիմտէ, մէրգում տուր, եալան օլարագ, հէմանտէմ եէրէ սէրիլիպ, պաշատը հէմ չապալմամաղէ, հէմ կիզլի կիզլի կիւլմէկէ, վէ հէմտէ եուվարլանա եուվարլանա գըլըլարա թօղրու էն մէկէ: Եապանիլէր պու տէհէթլու իճրայը կէօրտիւքլէրինտէ, գօրգուլարընտան, պաղըրըպ չաղըրարագ, կէրու կէրու գաշտըգալարընտա, պէն տախի սէլամէթ իւզլէ գըլըլը պուլապիլտիմ:

Սօնրա պիգ տուրուպ կէրուտէն սէյր իթտիկիմիզտէ, եապանիլէրին կէլիպ, Մարշէնին տիւշտիւկիւ եէրի արատըգալարըն կէօրտիւք: Կէրէ պիլարէլէր, Մարշէնին էթիլլէ պիր զիյաֆէթէ նալիլ օլաձապարընա սէվինտիլէր իսէտէ, չիֆաիտէ քի միւրատլարընա երէմէտիլէր:

Պիր կիւն տախի սիւաշլարը վէ էսվապարը պըրագըպ, հէման չըպաղ կիպի պիր հալ իլէ, վէ պէրապէր տէ պի-

րաղ օյունճագ նեվիտէն շէյլէր ալա-
րագ, Միւսիւ ըզգէն իլէ պէրապէր, եւ-
տի սէքիզ քիշիտէն իպարէթ օլան պիր
եապանի քիւմէսինին եանընա եազլաշ-
տրզ, մէրգուման պիզի պիր հալի էմնի-
յէթտէ վէ քէնտուլէրինէ եազըն սու-
րէթտէ կէօրտիւքլէրինտէ, պիզէ հօշ մու-
ամէլէ իտէճէք եէրտէ, սիլազս թէհտի-
տանէ հարաքէթլէրէ պաշլատըզլարըն-
տա, սէօզ պիրիկի իլէ, հէման Միւսիւ
ըզգէն իլէ, պիրտէն պիրէ, պիրիմիզ սա-
ղա, վէ պիրիմիզ իսէ սօլա սալտըղըմըզ-
տա, գօրգագ պիշարէլէր, նասըլ գաշըպ
չաղլար վէ թիքէնլէր արալարընա կիզէ-
նէճէքլէրին պիլմէտիլէր :

Ս Է պիր կիւն տախի Վէմար իլէ
Վապէր, մէզքիւր եապանիլէրին հալէ-
րին պիր է յուճէ սէյր իլլէմէքիւզըն ի-
լէրուլէրէ թօլրու կիտիպ, իքի կիւն կէ-
մէտիքլէրինտէ, էնվայի իշքիլէրէ զա-
հիպ օլարագ, վէ հալատա կէզիպ, ին-
սանըն վիճուտինի ազրէպ կիպի սօ-
գուպ, պիր տիւրլիւ րահաթ վէրմէյէն
սինէքլէրտէն, գուրթուլմագ նիյէթ իլլէ
եիւզիւմիւզէ կազար էօրթէրէք, կէրչի
վարըպ մէրգումանէ սիսսէլամէ գալուշ-
տուպ իսէտէ, եօլ իւզէրինտէ Վէմարըն
պիր բանթալօնսունու պուլտուղումուզտա,
ազտա վէսվէսէյէ կիրիֆթար օլմատըզ :
Փէզաթ կէրէք անլէրին վէ կէրէք պի-
զիմ կէզտիքլէրիմիզ, հէփ սուէսէ կիտիպ,
եապանիլէրտէն քիմնէլէրէ թէսստիւֆ
իթմէքսիզին, կէրի տէօնիւպ, օն եէտի
կիւն, էօյլէ պիր, զարուրէթ ու սէֆա-
լէթ մէքէանը օլան ճէզլիւրէտէ տուրտուգ-
տան սօնրա, եէլքէնլէրի քիւշատ պիրլէ,
Մօլիւք՝ ատալարը թարաֆլարընա ըէհ-
րէվան օլտուգ :

Տէվաֆ

ԻՆՍԱՆ ԻՒԿ ԶԱՅՎԱՆԸՆ ՓԱՐԳԸ

Տիւնեատէ պուլունան մախլուդա-
թըն վէ եախօտ ճիսմին քէաֆիէսի, պաշ-
լըճա իւշ զըսմա թաղսիմ օլունմագտէ

1 Պահրի օգեանուստա, անաթօլու թարաֆլարըն-
տա, ատալար տըր :

տիր, եանի, մատէնլիաթ, նէպաթաթ,
(օթ ճիսսի) վէ հայվանաթ :

Եարատան Ալաշ, էսրարը պի
նիհայէսինտէն նաշի, պալաղը պիր ճան-
սըզ ճիսմտէն պաշլարպտա, պատէհու-
պիրտէն պիրէ ինսան ճիսսինի խալգ իյ-
լէմէյուպ, իլլա էօյլէ պիր հիւսն ու նի-
զամ վէ թէտրիճ իլէ հէր պիր ճիսսի
խալգ խլէվիշ տիր քի, թէֆթիշ ու
տիգգաթ օլունտուգտա, կիրիֆթարը
հայրէթ օլունմագ միւմքին տէյիլ տիր :

Ս Էսէլա, հէր պիր խուսուստա
միւքէմէլ պիր հալտէ պուլունան օթլա-
րա, չիլէքլէրէ վէ եաքրազլարա չըզլը-
մագ իչին, բէք պալաղը պիր հալտէ պու-
լունան, եօսուն, մանթար վէ պուլթարը
նէպաթլէրտէն պաշլանըպ, կիթտիքճէ,
չայանը հայրէթ օլաճագ նէպաթլարա չը-
զըլտըղ միսիլիւ, նէպաթլարտան տա-
խի կէչիլիպ հայվանլարըն բէք իլէրուտէ
պուլունան ճիսսիլէրինէ չըզըլմագ իչին,
էվվէլա մէրճան, սիւնիլէր, վէ սայիր հէմ
հայվանա վէ հէմտէ նէպաթա պէնզէր
վայվանլարտէն պաշլանըլմագտէ տիր : Վէ
հաթթա իլլի նէպաթաթ ու իլլի հայ-
վանաթ, նիչէ վէ նիչէ ալիմէրին պէզ-
լի վիճուտ վէ սարֆը էֆքեարլէրիլլէ տէ-
րէճաթը լաղըմէյէ վասըլ օլունճայա գա-
տար, պիլլէրճէ սէնէլէր, նիչէ ճիսմ-
լէր, հայվան մը տըր, եօխսա նէպաթ մը
տըր տէյու, պիր հալի մէշքիւքիլլէթտէ
գալըլլէր տիր :

Ս Ինսապէրին, հայվանաթտան ին-
սանէ, վէ ինսանտէն տախի, ինսանլարըն
ինսանիյէթէ շայէսթէ օլան ճիսսինէ
վասըլ օլունապիլմէք իչին, բէք չօգ տէ-
րէճէլէրտէն կէչիլմէք լաղըմ կէլմէքտէ
տիր : Մէսէլա, հայվանարըն էն իլէրու-
տէսի, չօգ խուսուսըրտա պալաղըճա ին-
սան էվլատընա թազլիտվարի վէ եազըն
հարաքէթլէրտէ պուլունան մէյմուն, վէ
շէպէք ճիսսիլէրինտէն պաշլանըլա, եա-
վաշ եավաշ, եապանի ինսան ճիսսիլէրի-
նէ, վէ պատէհու ինսանլարա չըզըլմագ-
տէ իսէտէ, ինսանլար տախի պուլուն-
տուգլարը արաղինին վէ իզլիմին հիւք-
միւնճէ, պազըլլէրճէ տէօրթ, վէ պազը-
Տէվաֆ

Մ Ո Ւ Հ Ա Պ Պ Ե Թ Ի Ս Ա Հ Ի Հ Ե

1859 Սէնէսի յունիսին սօն կիւնլէրինտէ, շէմնի թապաննը՝ կիրտապը ուֆուգտան՝ չոգըպ, զուլմէթի լէյլը, բերթիլլի նիհարէ՝, թահվիլ իյլէյէճէկին իխպար իյլէմէքտէ, խաֆի վէ պէյազ ճէ պուլուլթար արալէրինտէն, միսլի զըլաղուզ, օլ Տիսասպըզ զիյալէր եիւքսէլիպ եիւքսէլիպ, ըույի ասուամանը՝ միւնէվլէր պիրլէ, միլիօնլարճա քէվաքիպի՝ շէրմանը՝ զըրուպ, թահթը նիքեապէ տախիլլիյէթի՝ մէճպուր իթմէքտէ, վէ ըահաթ խապտէ՝ պուլունան նիլէ քէսանն կերէք բիւր սիւրուր, վէ կերէք բիւր ֆիւթուր տիւշէրտէն, ազատէյի կէրիպան՝ օլմաղէ միւպաշէրէթ իյլէմէքտէ, վէ տիլբիւշա պատի սէպա՝ իսէ, եալաշ եալաշ գաբուլար վէ բէնճէրէլէր արալարնտան սիվիլիպ կիրիպ, կիճէտէն պօղուլմուշ օլան սագըրիլ Տէվալարը թաթհիրու թասֆիյէ գըլմագտէ իքէն, Պօղաղ իլի թարաֆլարնտա աղաճէր իլէ միւզէյէն պիր էրմէնի գուպրիսթաննա իքի նէֆէր զէնաննը՝ տախիլլիյէթի միւշահէտէ օլունտու :

Մէրգուլմէլէրտէն, պիրիսի իխթիյարճէ օլուպ, վէ տիկէրի իսէ, սուրէթի զահիրէսինէ նէզարէն, օն սէքիզ օն թօգուզ չաղլէրինէ տահա անճագ գաւտէմ պասմը, կիյսիկի սիյահ պասմա ֆիստան, վէ արգապընա ալտըղ սիյահ շալ, վէ պաշընա պաղլամըլ օլտուղու սիյահ եաղմատէն պաշգա, կերէք էյլէ պիր վազթտէ մէզարիսթանէ կէլմէսի,

1 Կիւնէլ :

2 Տիւնէանն քէնարը (հօրիզօն)

3 Կիճէ գարանըղը :

4 Կիւնտիւզ ըբղը :

5 Կէօք եիւղիւ :

6 Ըբղանտըրմագ :

7 Երտըղար :

8 Ութանտըրմագ :

9 Բէրուէ ալթընա կիրմէք :

10 Ույգու :

11 Եագայր գուրթարմագ :

12 Սապահ ըուզիկեարը :

13 Գարը :

վէ կիլէք հիւզն ու մաթէմ իւզրէ եէօրիյիւպ ըէվիլ իթմէսի, զալմլար զալմլը օլան էճէլէ, եա պիր շէքեարը լէզիզ, վէ եատա պիր հապիպի ազիզ, գաբտըրմըլ օլտուղուն թէֆհիմ ու պէյան իյլէմէքտէ իտի :

Մէրգուլմէնին սիմասընտա մէվճուտ օլան հիւան ու լէթաֆէթ, վէ էթվար ու հարաքէթինտէ կէօրիլէն վազար ու նիլաքէթ, թահսին ու բէսէնտ օլունա ճագ տէրէճէլէրտէ օլուպ, սերվիպօյունուն ազամէթի, դօրսէ վէ գայթան ճէֆալէրինտէն աղատէ գալմըլ, ինճէ միյանն զարաֆէթի, վէ մալագօֆ ըուզիկեարլէրիլէ գապարմամըլ օլան սատէ կիւզէլ վէ էտիպանէ գըյաֆէթի, ատապ ու լէրպիլէտէ եէթա, պիր հայ տիւլթէրի՝ օլտուղունա պիր տէլիլ աղիմ օլմագտէ իտի :

Մէրգուլմէլէր վարըպ թօղու պիր եէնի թաշը, մէզարն իւզէրինէ տիւշէրէք, շէնտ տագըգա սիւքիւթ իւզրէ տուրտուգտան սօնրա, պիշարէ թագէ գըզ պաղէ գալըպ, պիր պէյազ վէ ինճէ մէնտիլ իլէ, օֆ օֆ . . . տէյէրէք օլ էլա վէ մահգուն կէօզլէրինի սիլիպ, մէզպուր մէնտիլ իսէ, մէզար թաշընն իւզէրինէ պրագըր վէրտի :

Մէ տէրմանսըզ տիզլէրինէ պիր մէտար օլմագ իւզրէ, սօլ էլին մէզար թաշընն իւզէրինէ զարաֆէթլէ տայաթըպ, վէ սաղ էլիլլէ իսէ, հէրճ ու մէրճ, օլ սօլկուն եանագլարնա գատար եալըմըլ օլան սիյահ սալարընը պիր թարաֆա ալըպ, վէ տէրտ իլէ տօլու օլան օլ սէֆիլ պաշը, սօլ թարաֆա թօղու մէյիլլէնմիլ օլտուղու հալտէ, նարի տէրունինն շիտտէթի հարարէթինտէն նաշի, օլ տագըգալէրտէ ճիւզիճէ գուրունուլ օլան կէօզլէրինի ըույի ասիւմանէ թօղու գալտըրըպ, վէ կիւյա շու ֆանի տիւնէայէ գարըլ գահըր գալիլ իյլէմիլ օլտուղուն իզհար նիլէթիլլէ, պօշտա օլան սաղ էլին պիրտէն պիրէ սէմայէ եիւքսէլիպ, օլ ինճէ բարմաքլէրին խաֆիֆ

Տէվաթ

1 Գըզ :

2 Գարմագարըլ :

ՎԵՐԳԻՐԻ ԶԵՂ, 1859

Համառու սէնա օլտուն, Պարի Եկդտանէ,
Գարանթին իճատը, կէտի այսնէ,
Գուրթարթուր եագայը, օլ եուսուրճագտէն,
Քի օլտուսու ափէթ, ճինսի ինսանէ:

Եկթիշտի արդատան, մէլուն դօլերա,
Պարգաղ հերքէսի, ա՛հ իւն դարա,
Չօգ շիքիւրէր օլտու, ին աճէլէ,
Կէլմէտի կիթտի, պիթ տախի ճիհանէ:

Սըրըր Թապիւթտըր, Թէաճիւկէ շայան,
Հէր ճինստէ ճինսինէ, վարտըր պիթ մէլուն,
Տէրտ ու պէլա պիթի պիթին գօլալար,
Քէզալըք զէվգ սաֆա, կէլսէ պէլանէ:

Կէլմէտի չօգ սէնէ, աճայիպ հիքմէթ,
Շարգ մուհարէպէսինէ, օլտու պէտայէթ,
Նիչէ ճանլար օլտու, գուրպան խիտույէ,
Հիսապարզ մատերի, մալար էֆլանէ:

Թանդըրյա էմանէթ, կէլտի հէր ափէթ,
Լաքին օգույալըմ, պինլըճէ լանէթ,
Քէսաթըք տէնիլէն, օլ դալըմ պէլա,
Հէման գարադուլ վէշ, գօշտու հէր էանէ:

Պու պէլա հէփսինէ, օլտու սէրֆիւրադ,
Նէ պագըճըր պիթըր, վէ նէտէ նիլազ,
Բէնչէսինէ Թաֆըլը, պայ ու կէտայի,
Գըլմագ գասսինտէ տիթ, գալլի մէրտանէ:

Գալմատըր պէրէքէաթ, պիթտի հէր սանաթ,
Նիչէ էանաֆ տիլտէ, Վիլ չօգ սաաթ,
Եա տալար ույգույա, էատա իչէր սու,
Ագջամտա մէպէնանը, օլտու մէլսանէ:

Սէյլըր Եանաքիլէ, տօլտուր էվլատըմ,
Տիւնի մասթիլանտէն, չիւն չօգ հօլանտըմ,
Աճը աճըլը օ՛ֆ, սուտա սանճըլը,
Տէֆ խտէր տէմիլէր, չըգմաղ էալանէ:

Քէսաթըքտան Թօղտու, պիթտէ զարուրէթ,
Արտտան եկթիլմէքտէ, դալըմ սէֆալէթ,
Շիմսիտէն պաշտար, իւք նիշանէսի,
Սիւս տէնիլէն ափէթ, չըգար մէլտանէ:

Գարըլար գուլ օլտու, սիւս ու մօտայէ:
Էրքէքլէր տիւշալիլէր, զէվգ ու սէֆայէ:
Կէլըր վէրէսինէ, զարիֆ գուսալար,
Իլքէթ ագճէսինէ, օլտու պէհանէ:

Քիթապ փարաօնըր, քիթապտէ էաղմազ,
Հէմ օգուսա քիթապ, պիթ լէղնէթ ալմազ,
Լաքին մէլսանէտէ, խտէր տէֆի զամ,
Չիւն մէլ վէրիլ նիշէ, Թէն իւն ճանէ:

Կէնճէր ճօվնտուր, արար գաղնիս,
Պիլարտո մօտաարըր, պօշ շէլ տօմինօ,
Իսթիլար էերլէրի, գաճվէ գօլթուգ տուր,
Քիլիսէյէ կիթմէք, գալտըր զէնանէ:

1 Գարը: 2 Ատէմ: 3 Սըրա: 4 Հայվան:

Նիչէ րուհպանլէր, ույուսուլ գալմըլ,
Ճէմիլէթին հալին, իգպալէ սալմըլ,
Չըգաստէ մէլտանէ, վէրսէտէ պիթ վազ,
Իլմ ու ատապ լաֆիլին, ալմազ տիհանէ:

Էվրօփատա համալ, տախի քիպարան,
Օգույուպ էաղմաղլէ, կէլիլիլ զէման,
Պիլճէ պիլմէզ հէլ վա՛հ, տէլիլ սալթ Ֆագըր,
Քէզալըք չօգ զէնկին, իլմ նէ քիթա՛պ նէ:

Տուտուլարըմը օ՛ֆ, հէմ գըզարըմըլ,
Բարմագլէ սայարլէր, սայըլարըմըլ,
Պուլունսա նատիրէն, օգուսագ պիլէն,
Եապանճը տիլլէ, պաշար զէպանէ:

Էրմէնիճէ վաթտուն, տէրիզ ալթմըլէ:
Ալթմըլ կէլինճէ, եկթիլ էկթիլէ:
Քէօր Թօքալ չըգարսագ, կէր էիւզէ գատար,
Եարըլըր գաֆամըլ, պոյանըր գանէ:

Պունտան պէօյիւք այպմը, օլտու ճիհանտէ:
Քի պէյլէ պիթ տէհէր, քիւր մալիւմաթտէ,
Պիլմէզ իքէն պիթ քէս, տախի պիթ լիսան,
Չալըմասըն պարի, քէսպի լիսանէ:

Հայվանտէն ինսանը, Ֆարգ իտէն նէտիթ,
Պահրի մալիւմաթէ, զարգ էտէն նէտիթ,
Տէլիլ մի տիթ աճէպ, ուլում ու ֆիւնուն,
Հէփ լիսան մէլվէսի, տիւլման նատանէ:

Հէր առէմ օլանէ, Ֆարզ տըր օգուսագ,
Քէնտի պիլմէզ իսէ, օգուսուպ տույմագ,
Պու խուսուստա արթըք, էօղը չըգըշան,
սէզատըր պինլըճէ, սիթմէմ ու Թանէ:

Օգուսայը Թահգիթ, իլլէյէն ճահիլ,
Կիւրուհի պէշէրալէն, օլունուպ Թէնդիլ,
Սիլթի պէհայիմէ, կիթէր հալիլէ,
Օլա զէնիլինլէքտէ, տախի պիթ Թանէ:

Օ ալթէն, խայր խահ զաթըն պի-
րիսի, Միւնատիլի Էրճիլյաստէն Գայ-
սէրի մէքթէպինէ պիթ առէտ սէվալընա
իլսալ իլլէմէք իւզըն իքէն, պու տէֆա
խասսէթէն տիլլէր պիթ զաթ տախի, այ-
նի խայրխահըլը իճրա իտէրէք, պայիսի
մէմուտիլէթիլիլ օլտուղու կիպի, պիւ-
թիւն հէմէհէրիլիլիլիլ տախի օլաճա-
ղի էմէլիլլէ, պէլան ալունուր:

Իճէպա, նիլի՛ն սուգսուն տէլի,
գըլըն րուզիկէարէ սիւալ օլունտուգտա,
աճայիպ, պունուտա սիւալ իթմէք իս-
թէրմի, հէր քէս սըգը սըգըլա գաբույու
բէնճէրիլի գաբար, վէ պէնտէ տիլարը-
տա գալըրըմ, անըն իլին սուգ Էսէրիմ
տէլի, ճէվապ վէրմիլ: